

11 Söndagen efter Trefaldighet

1 Årg. Ev. Luk. 18:9-14

I.N.J

”Två män gick upp till templet för att be”

Så inleder Jesus evangeliet idag. Med en liknelse. Om den grundar sig på en ögonblicksbild från ett besök i Jerusalems tempel eller ej, det kan vi inte med säkerhet veta. Och det är inte heller nödvändigt. Budskapet är tydligt nog: Det är stor skillnad att be i förtröstan på sin egen rättfärdighet och att be i förtröstan på Guds nåd. Visserligen kan väl alla bedjare verka lika om man betraktar dem på avstånd. Och lyssnar man inte noga till de ord som kommer över deras läppar, kan väl bönen också verka vara densamma, och så drar vi den oriktiga slutsatsen att all bön också blir besvarad. Men i evangeliet idag är det just *olikheten* Jesus ville framhäva. När vi därför hör liknelsen om fariséen och tullindrivaren, då handlar det om *olika* bedjare, *olika* bön och *olika* bönhörelse. Där har du både ämnet och delarna för predikan idag:

ÄMNE: OLIKA BEDJARE, OLIKA BÖN OCH OLIKA BÖNHÖRELSE

1. Olika bedjare

En farisé och en tullindrivare – kontrasterna kan väl knappast vara större. Fariséerna tillhörde ju den fromma eliten i Israel på Jesu tid. De tog sin tro på verkligt allvar. De var noga med Guds Lag och försökte tillämpa den till punkt och pricka i livets mångskiftande situationer. De skilde sig från mängden i såväl levnadssätt som i klädedräkt. Själva ordet farisé lär betyda *”en som avsöndrar sig”*. Och folk såg upp till dem, lyssnade till deras undervisning och sökte deras vägledning och råd. Och ändå kunde det bli så fel. Jesu ord i evangeliet har helt klart sin udd riktad mot hjärtat i den fariseiska fromheten, nämligen att man själv kunde göra sig rättfärdig inför Gud. Liknelsen, skriver Lukas, riktade Jesus *”till några som litade på att de själva var rättfärdiga och som såg ner på alla andra”*. Och det är väl ofta vi hamnar när vi litar på vår egen rättfärdighet. Vi blir självgoda, ser ner på andra, blir hårda och dömande.

Även om den skroderande fariséen vi möter i evangeliet förefaller oss lika löjlig som osympatisk, i sin religiösa förträfflighet, skall vi inte tro att han var en hycklare som stod och gjorde sig till. De var alldeles säkert helt riktig det han sade: *”Jag fastar två gånger i veckan, jag lämnar tionde av allt jag köper”*. Men det värsta var, att han trodde att det räckte för att bli rättfärdig inför Gud. Därför är han inte *”buskablyg”* precis. Han är stolt och medveten om sin fromhet och för

girigt bok över alla de goda gärningar som skall bereda honom en säker plats i himmelen.

Annat var det med tullindrivaren. Han ”*stod avsides*”, läser vi i vår text. Han skämdes tydligen. Och det var inte så konstigt att han försökte göra sig själv så osynlig som möjligt. Ingen anständig israelit ville ha med honom att göra. Han hade ju förrått sitt eget folk och gått i tjänst hos romarna som ockuperat det heliga landet. Ingen grupp var mer avskydd och föraktad än ”publikanerna”, eller tullindrivarna som de numera kallas. De drev in tull och skatt till de romerska myndigheterna. Ofta gick det nog både orättfärdigt och brutalt till. Och att de sedan blev ganska förmögna på kuppen, det blev de ju inte populärare av. Tullindrivaren i vår text var alltså en fullfjädrad landsförrädare. Och för att du riktigt skall förstå varför han stod ”*avsides*” och att farisén föraktade honom så djupt, så kan du jämföra med hur det var under andra världskriget med dem som samarbetade med de nazistiska ockupanterna och hur fruktansvärt de behandlades när kriget var över! Tullindrivaren var ingen dununge – utan en människa det var mycket svårt att tycka om.

Varför berättar Jesus denna liknelse för oss idag? Jo, han vill att vi skall vara *äkta inför Gud*. Och då kan det vara nyttigt att spegla oss själva och vår fromhet i de två bedjarna i evangeliet. Kanske har vi svårt att känna igen oss. Aldrig skulle vi väl skryta som farisén! Men inte heller komma krypande som tullindrivaren. Ändå tror jag att vi har något av båda i oss. Inom oss finns både den fariséiska *självbelåtenheten* – detta att vi tycker att vi är bra som vi är och har rätt att döma andra – men också *insikten* – att vi ofta inte får ihop det här med lära och liv och känner oss hindrade i vår bön. Och vad för slags bön föder nu dessa sinnelag? Jo, högst olika bön! Låt oss se efter!

2. Olika bön

Nu har alltså dessa två - farisén och tullindrivaren - kommit till templet. De har samma ärende. De skall be. Om farisén heter det, att han ”*ställde sig och bad för sig själv: 'Jag tackar dig, Gud, för att jag inte är som andra människor, tjuvar och bedragare och horkarlar, eller som tullindrivaren där'*”. Det är knappt man tror sina öron. Han är verkligen supernöjd. Han har klarat av att bli så där verkligt helig och genomfrom. Och då blir bönen därefter: inte ett ödmjukt hjärtas samtal med Gud, utan en lovsång över den egna förträffligheten. Och så vill väl ändå ingen av oss vara? Så vill vi väl ändå ingen av oss be? Och ändå ligger självtillräckligheten på lur. Visst – vi är inte perfekta – vi har våra fel och brister tänker vi – men det finns ju alltid sådana som är värre: skattesmitare, miljöbovar, knarkare och kriminella. Och syndabekännelsen – den både irriterar och utmanar. Och gå till nattvarden! Så syndig är jag inte! Detta eviga tjat om hur dålig jag är! Jag gör ju så gott jag kan. Har jag inte alltid gjort rätt för mig? Inga falskdeklarationer

och rattfyllor här inte! Skall inte det räknas mig till godo? Dessutom går jag ju i kyrkan, ber och läser min bibel och ställer upp i församlingsarbetet!

Ja, är det så vi kalkylerar – då är vi fel ute. Visst får vi väl *ödmjukt tacka* för att vi har blivit bevarade för de svåra och grova synderna. Vi är vare sig tjuvar, äktenskapsbrytare eller mördare. Men egentligen, är det något att yvas och göra sig märkvärdig över? Är det inte när allt kommer omkring vad Gud har rätt att förvänta av oss alla? Och ändå, inbillar vi oss, att det skulle vara en fribiljett till himmelen? Nej, att i det yttre vara anständig, rättskaffens och laglydig, det är inte något märkvärdigt inför Gud. Vi har i detta, som Jesus sagt på ett annat ställe, *"bara gjort vad vi är skyldiga att göra."* (Luk 17:10).

Farisén hade bara gjort rent på utsidan, och det tyckte han alltså att Gud skulle tacka honom för. Till templet hade han kommit, inte för att han behövde Gud, hans nåd och förlåtelse, utan därför att han hade ett behov av att visa upp sig och för att tala om för Gud hur bra han var. Men hans fromhet var en karikatyr och hans självgodas skroderande så långt ifrån verklig bön man någonsin kan komma.

Annorlunda var det med tullindrivaren. Om honom står det att *"han vågade inte ens lyfta blicken mot himlen utan slog med händerna mot bröstet och sade: Gud, var nådig mot mig syndare"*. Vad var det han hade gjort? Vad var det som plågade hans samvete, gjord blicken skygg och hans hållning sådan att alla såg hur han skämdes? Vi vet det inte. Det får vara en sak mellan honom och Gud. Men ibland blir det så för oss människor att vi skäms så fruktansvärt för något vi sagt och gjort att vi inte vågar nämna det, knappt för oss själva och absolut inte för andra. Eller så tycker vi att hela vårt liv vi är misslyckat, förspillt och förfelat. Hur som helst. Den ångest tullindrivaren bar på drev honom till templet. Säkert hade han inte varit där på länge. Kanske aldrig! Många höjde nog förvånat på ögonbrynen och tänkte: *"Den! Vad har den här att göra?"*. Men han hade ett livsviktigt ärende. Han tänkte: *"Kanske finns det nåd också för en sådan som jag"*. Visst kände han att Gud var vred på honom. Och ändå hade han ingen annan att gå till än Gud. På något sätt övervann han inte bara sin fruktan, utan också skam och satte sig över omgivningens dom.

Han fick tala ut! Säga som det var! *"Gud var nådigt mot mig syndare"*. Det var kort och koncist. Inget åltande, inget krälände, inget frossande. Bara en suck från ett hjärta som kände sanningen om sig självt. Vilken tur därför - att syndabekännelsen var en självklarhet i Jerusalems tempel. Det är den ju inte i vår svenska kyrka. Att den skall bort tycker många. Men det är faktiskt detsamma som att säga, att vi skall ta bort den plats där vi kan tala ut med Gud, där vi kan lägga fram allt som tynger och plågar, allt det mörka och ångestfyllda och där vi utan omskrivningar får säga honom precis som det är. Syndabekännelsen trycker inte ner

– det vet var och en som har ett ärligt syndamedvetande. Den är istället *en säkerhetsventil* som vi har fått för att vår hållning inför Gud skall bli rätt, en bot mot hjärtats ångest och samvetets domar.

Så därför: Hur ber vi egentligen? Som vi sagt - liknelsen i evangeliet är en spegel. Och i den får vi spegla vårt eget bönesätt idag. Är vi äkta inför Gud? Vågar vi säga som det är? Vågar vi stå där inför honom, nollställda? Eller kommer vi inför honom nersmetade med självgodhetens och förställningens kosmetika? Är vår bön ett rop ur djupen: *"Gud jag behöver dig!"* Eller är den en självgod trumpetstöt: *"Jag är bra som jag är!"* Frågan är viktig! Det handlar ju till sist om Gud skall säga: *"Jag har hört din bön"* – eller inte.

3. Olika bönhörelse

"Jag säger er: det var han som gick hem rättfärdig, snarare än den andre". Så avslutas evangeliet idag. Ingen av de två verkar riktig ha förstått vad deras bön hade verkat hos Gud. Fariséen gick hem lika självbelåten som han kommit – kanske än mer självbelåten eftersom han fått jämföra sig själv med en så lågt sjunken varelse som tullindrivaren. Och med en så nattsvart bakgrund ter ju sig även det grådaskiga som snö vitt. Och tullindrivaren då, förstod han att Gud hade hört hans bön, att den hade rört och bevekt hans fadershjärta? Insåg han att han var älskad och förlåten? Fick han kraft att bryta med sina synder och börja ett nytt liv? Vi vet det inte. Men av Jesu ord *"Den som upphöjer sig skall bli förödmjukad, men den som ödmjukar sig skall bli upphöjd"* kan vi nog dra den slutsatsen, att han var närmare Gud än han någonsin tidigare varit!

Men det borde inte vara det största bekymret för oss idag, hur det gick med tullindrivaren, utan istället detta: Är vår bön hörd av Gud? Och har vi nu lyssnat uppmärksamt till det Jesus har sagt i liknelsen, så förstår vi att det alldeles beror på vilken hållning vi har inför Gud. Jesus har visat oss den rätta vägen – barnets väg till sin far. Och ett barn som vet att det är älskat behöver inte kräma och göra sig till, inte heller kräla eller krypa, utan kommer tillitsfullt och vågar säga precis som det är! Det är den hållningen Jesus vill lära oss! Vi är älskade av Gud. Han är *"barmhärthetens Fader"* (2 Kor. 1:3). Och det betyder att han har hjärtat på rätta stället. Fariséns självbelåtna bön stängde hans hjärta. Tullindrivarens suck rörde och bevekte det. Tänk på det när du ber! Även i de stunderna då ditt hjärta – som kanske är din allra strängaste domare – dömer dig! *"Gud är större än vårt hjärta och förstår allt"* (1 Joh. 3:20) står det skrivet. Just därför, vågar vi komma inför hans ansikte i bön och hoppas på bönhörelse. Eller som det står hos profeten Daniel: *"Vi litar inte till vår egen rättfärdighet när vi kommer inför dig med våra böner, utan till din stora barmhärthet"* (Dan 9:18). Amen.